Kondorosi Ferenc

A büntetőjogi kodifikáció és a börtönügy időszerű kérdései

A büntető jogalkotás néhány társadalmi összefüggése

A büntetőjog az a jogág, ahol a társadalom elvárásai a legközvetlenebbül érezhetők. Kit ne foglalkoztatnának az erőszakos bűnözés veszélyei? Ki ne szeretné a gyermekek és idősek bántalmazása esetén az áldozat helyzetét javítani? Ki ne kívánna hatékonyabb intézkedéseket a vagyon elleni bűnözéssel szemben? Éppen a társadalom elvárásai állítják nehéz feladat elé a Kormányzatot, amikor döntenie kell arról, milyen büntetőpolitikai reformok szükségesek ahhoz, hogy az állam eleget tudjon tenni a társadalmi igényeknek és a nemzetközi kötelezettségvállalásoknak a bűnözéssel szembeni hatékony fellépés terén. Az elmúlt tizenöt évben a hazai büntetőpolitika többféle módon is megpróbált a bűnözés kihívásaira reagálni.

A rendszerváltozás óta eltelt időszakot végigtekintve a büntetőpolitika hullámzása figyelhető meg. A rendszerváltozás ideológiai-politikai körülményei által indokolt kezdeti dekriminalizációt a 90-es évek közepén felváltotta a szigorúbb büntetésekre támaszkodó büntetőpolitika, amely azonban a bűnözés visszaszorítása terén nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A hazai bűnözés az 1990-es évek utolsó harmadától kezdődően magas szinten stagnál. Magyarországon az elmúlt két évtizedben az erőszakos bűncselekmények arányának emelkedése elmaradt ugyan a vagyon elleni bűnözés növekedésétől, de a százezer lakosra jutó erőszakos bűncselekmények száma 47 százalékkal emelkedett. Az erőszakos bűncselekmények százezer lakosra számított 333-as hazai arányával Magyarország az európai középmezőnybe tartozik. Összességében elmondható, hogy a hazai bűnözés szerkezete igazodott a piaci társadalomhoz. Ennek megfelelően a szükségletkielégítő és a gazdasági kockázatot vállaló bűncselekmények dominálnak, valamint megnőtt az új típusú konfliktusfeloldó magatartások száma.

A bűnözés ilyen jellegű átalakulása választ elé állítja a Kormányzatot a büntetőpolitikai reformok irányának és tartalmának kialakításával kapcsolatban. Meggyőződésem, hogy **nincs egyetlen helyes választás a büntetőpolitikai irányzatok között.** Önmagában egyik büntetőpolitikai irányzat sem képes a bűnözés visszaszorítására, a társadalom elvárásainak való megfelelésre. A büntetés mindenhatóságát hirdető, a megtorlást középpontba helyező büntetőpolitika, avagy az ezt ellenző, az állam és a közösségi képződmények partnerségét hirdető helyreállító igazságszolgáltatás kizárólagossága helyett **olyan büntetőpolitikai reformokra van szükség, amelyek ötvözik az egyes büntetőpolitikai modellek eredményeit.** A bűnözéssel szembeni állami fellépésre vonatkozó számos társadalmi elvárást csak a különféle büntetőpolitikai megközelítések elemeinek együttes érvényesítésével lehet kielégíteni. A társadalom elvárja az elkövető

megbüntetését, de azt, is, hogy térítse meg az a közösség számára a bűncselekménnyel okozott kárt, törekedjen az áldozat sérelmének jóvátételére. Ugyancsak igény a társadalom részéről, hogy az állam javítsa a közrendet és a közbiztonságot, vállaljon aktív szerepet a bűnelkövetővé válás esélyének csökkentésében, biztosítson ingyenes jogi tanácsadást és eljárási jogi képviselet a szociálisan rászorulóknak. Büntető igazságszolgáltatási rendszerünk jelenlegi formáinak átalakításánál ezért arra kell törekedni, hogy megteremtsük azokat a feltételeket, amelyek mellett az említett célok egyszerre valósíthatók meg.

A magyar büntetőjog átfogó reformja évek óta napirenden van. Ezt a reformot elsősorban az indokolja, hogy **Magyarország politikai és gazdasági berendezkedése a rendszerváltozás óta gyökeresen átalakult,** az ország demokratikus jogállammá vált. Ennek a folyamatnak a sikerét nem utolsó sorban európai uniós tagságunk is mutatja. Az ország sorsának e döntő átalakulása automatikusan együtt járt hazánk közjogi intézményrendszerének és gazdasági jogának megváltozásával. Kiépültek hazánkban a demokratikus hatalomgyakorlás intézményei, erős hatáskörökkel működik az Alkotmánybíróság és az ombudsmanok, megvalósult a politikai pluralitáson alapuló demokrácia, érvényesül a piacgazdaság – annak minden kedvező és kedvezőtlen hatásával. A reformokat meghaladó mértékű változások kapcsán értelemszerűen felmerül a kérdés: mennyiben legitimálhatók büntető igazságszolgáltatásunk céljai és formái, és mi az, amit át kell alakítani.

Szeretném hangsúlyozni, hogy e kérdéssel nemcsak a hazai jogalkotásnak kell szembenéznie. A politikai rendszerváltás eredményeként Magyarország kivételével minden közép-kelet-európai volt szocialista ország új büntető törvénykönyvet fogadott el, hiszen a korábbi büntető törvények a megváltozott társadalmi-gazdasági körülmények között anakronisztikussá váltak. Ha csak a szomszédos országokra tekintünk, Szlovákiában, Csehországban, Lengyelországban és Szlovéniában fogadtak el új büntető törvényt. **Az a tény, hogy még nem született új magyar Büntető Törvénykönyv, nem jelenti azonban, hogy büntetőjogunk teljesen figyelmen kívül hagyná a társadalomban, a gazdaságban és a bűnözés szerkezetében bekövetkezett változásokat.**

A hatályos kódexet a rendszerváltást követően 58 törvény módosította, illetve egészítette ki, valamint 11 alkotmánybírósági határozat semmisített meg alkotmánysértőnek tekintett rendelkezéseket. Ezek a változások a törvénykönyv több mint ezer rendelkezését érintették. E nagyszámú módosítást részben a rendszerváltást kísérő ideológiai szemléletváltás, részben az európai uniós tagságra való felkészülésből fakadó jogharmonizációs kötelezettség indokolt. A módosítások következtében büntetőjogunk a jogállamiság követelményeinek megfelelően ugyan átalakult, az egymást követő nagyszámú változás azonban óhatatlanul megbontotta a Büntető Törvénykönyv belső egyensúlyát, a szankciórendszer harmóniáját és a büntetési tételek egymáshoz való viszonyát. A jogállami alapokon nyugvó új büntető kódex megalkotása ezért elodázhatatlanná vált.

A hatályos kódex felülvizsgálatára és az új kódex előkészítésére 2001. március 14-én Bizottság alakult. A Bizottságban a büntetőjog elméleti és gyakorlati művelői vettek részt: egyetemi tanárok, bírák, ügyészek, ügyvédek, a Belügyminisztérium és az Igaz-

ságügyi Minisztérium munkatársai. A Bizottság 17 ülést tartott, amelyen megvitatta a büntetőjog általános és különös részének reformját érintő főbb kérdéseket. Hazánk szerencsés a tekintetben, hogy számos kiváló büntetőjogászt tud felmutatni. Igaz ez az elmúlt évszázadokra, különösen a XIX. század végére, de igaz napjainkra is. **Büntetőjogászaink között több iskolateremtő tudós egyéniség is található. Ennek is köszönhető, hogy a kodifikációs bizottsági munkálatokhoz kapcsolódóan három tervezet is született a Büntető Törvénykönyv általános részéről, és jelenleg folyamatban van egy különös részi tervezet elkészítése.** A büntetőjog kodifikációja azonban hosszabb időt igénylő feladat, amelyet nem befolyásolhat a napi politika.

Az új magyar büntetőjog elvi alapjai

Az első büntetőjogi kodifikáció eredményeként megszületett 19. századi büntető kódexek – így az 1878-as Csemegi Kódex is – a társadalmi együttélés alapvető szabályainak megsértését rendelték büntetni. A 20. század társadalmi fejlődése az első büntetőjogi kódexek szemléletét két irányban változtatta meg. Egyrészt a technikai, gazdasági fejlődés következtében megjelent új életviszonyokat bevonta a büntetőjogi védelem körébe, úgy hogy az adott életviszonyra vonatkozó szakigazgatási szabályok megsértését – mint például adóigazgatás, hulladékkezelés, egészségügyi szabályok – büntetni rendelte. A szakigazgatási normák megsértésén alapuló bűncselekményeket az európai jogfejlődés a kodifikáció során elválasztotta a köztörvényi bűncselekményektől. Mivel ezeknek a bűncselekményeknek a törvényi tényállásában nagy szerepet játszanak az igazgatási jogszabályokban tételezett normák, ezért ezeket a bűncselekményeket nem a büntető kódex, hanem maga a szakigazgatási jogszabály tartalmazta (melléktörvény). A melléktörvények különtartását a jogbiztonság érvényesítése indokolta. A jogbiztonság megköveteli, hogy a jogalkotó a szakigazgatási jogszabályok megsértésén alapuló bűncselekmények esetében is maradéktalanul érvényesítse a *nullum crimen* és a *nulla poena sine lege,* valamint a bűnfelelősség elveit. Mivel a szakigazgatási jogszabályok megsértésén alapuló bűncselekmények esetében a büntetőjogi felelősség feltételeit a szakigazgatási jogszabály határozza meg, a büntetőjog előbb említett alapelveit ezeknél a bűncselekményeknél úgy lehetett a legtisztábban érvényesíteni, hogy a felelősség feltételeit és a büntetőjogi szankcionálást egy norma, a melléktörvény tartalmazta. Hazánkban a Csemegi Kódex Különös része mellett számos bűncselekményt melléktörvények szabályoztak. Így melléktörvény rendelkezett például a kábítószerrel elkövetett bűntettekről, a sajtóval kapcsolatosan elkövetett bűncselekményekről, a csődeljárással kapcsolatos büntető rendelkezésekről, az adótörvényekkel szemben elkövetett bűncselekményekről vagy a fizetési eszközzel elkövetett visszaélésekről.

A 20. század fejlődése az új életviszonyok büntetőjogi védelme mellett a szabályozást az elkövető személyi körülményeire tekintettel is megkülönböztette. Így például a katonai bűncselekményekről egyetlen európai büntető kódexben sem találunk rendelkezést, mert a kodifikátor felismerte, hogy a katonai életviszonyok mind tárgyukban, mind személyi körülményeikben olyan eltéréseket mutatnak, amelyeket külön törvényben kell szabályozni. A nyugat-európai kódexek fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezéseket sem

tartalmaznak, mert a fiatalkorra sajátos felelősségi szabályokat érvényesítenek. Ezt a szemléletet követte a magyar büntetőjog is 1961-ig, amíg a katonai bűncselekményeket, illetve a fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezéseket külön törvényben szabályozta.

Mai gondolkodásunk abból indul ki, hogy a kodifikációs technika megválasztásának a joglogikai rendszer tisztaságát kell szolgálnia. A társadalmi, gazdasági fejlődés számos, egymástól jól elkülöníthető érdekeket védő büntető törvényi rendelkezést kíván meg, amelyeket a törvény rendszerében is kifejezésre kell juttatni. A minisztérium vezetése által támogatott Koncepció szerint a jelenleg hatályos Btk-hoz hasonlóan továbbra is egységes a törvény, de az egység mellett a szabályozás alanyára vagy tárgyára tekintettel speciális rendelkezéseket külön Könyvek tartalmazzák.

A fentieket az új Büntető Törvénykönyv úgy valósítaná meg, ha az alábbi Könyvekből állna:

1. Könyv: Általános rendelkezések,
2. Könyv: Köztörvényi bűncselekmények,
3. Könyv: Szakigazgatási jogszabályokat sértő bűncselekmények,
4. Könyv: A katonákra vonatkozó rendelkezések és a katonai bűncselekmények,
5. Könyv: A fiatalkorúakra vonatkozó rendelkezések.

A Könyvekre történő tagolás lehetővé teszi, hogy az egységes kódex megtartása mellett a jogtárgy védelemben, vagy az elkövetők személyében megjelenő jelentős különbségeket a Büntető Törvénykönyv kellően kifejezésre juttassa. A Koncepció belső tagolása emellett a jogbiztonság követelményének is jobban megfelel, hiszen a köztörvényi és a szakigazgatási jogszabályokat sértő bűncselekmények eltérő kodifikációs technikáját a külön Könyvekben következetesebben lehet érvényesíteni. A büntető kódex Könyvekre tagolásának rendszerét hasonló indokokból más külföldi kódexek is követik, így például a francia, a svájci és az olasz büntető törvénykönyv.

A büntetőjog kodifikálásának kereteit elsősorban az Alkotmánybíróság határozatai szabják meg. E határozatok közül is ki kell emelni azokat, amelyek a strasbourgi emberi jogi bíróság gyakorlatában kialakult szükségességi tesztet adaptálják a hazai büntető jogalkotásra. Az Alkotmánybíróság egyértelműen rámutat arra, hogy a bűncselekménynyé nyilvánítást és a büntetőjogi szankciót csak a védett érdekek sérelmével arányban szabad alkalmazni. A bűncselekménnyé nyilvánítás és a büntetőjogi szankció ugyanis erőteljesen korlátozzák azokat az egyéni szabadságjogokat, amelyeket a nemzetközi emberi jog rezsimek messzemenően védelemben részesítenek. **Az állami büntetőpolitika érvényesítésekor ezért mindig az Alkotmánybíróság által meghatározott keretek között kell büntető jogszabályt alkotni.**

Az Alkotmánybíróság gyakorlata kihat nemcsak az anyagi büntetőjogra, hanem a büntető eljárásjogra és a büntetés-végrehajtási jogra is. E két utóbbi területen – úgy tűnik – több eredményt tud felmutatni Magyarország. **Van az országnak új büntetőeljárási törvénye és elkészült az új büntetés-végrehajtási törvény tervezete is.** A parlamentáris demokráciában a büntető törvényalkotást mindig büntetőpolitikai viták előzik meg. Természetesen a büntetőeljárási törvényt és a büntetés-végrehajtási törvény tervezetét is megelőzték viták, ezek azonban elsődlegesen szakmai viták voltak, ahol köny-

nyebben lehet büntetőpolitikai megegyezésre jutni. A büntető törvénykönyv mögött azonban olyan büntetőpolitika húzódik meg, amely szorosan kapcsolódik a társadalomban uralkodó különféle társadalmi, gazdasági, erkölcsi és nem utolsósorban politikai nézetekhez. **A büntető törvénykönyvet megelőző büntetőpolitikai egyeztetések ezekre az ellentétes filozófiai és politikai nézetekre közvetlenül is visszavezethetők. Ezt az egyeztetési folyamatot parlamentáris demokráciában nem lehet és nem is kívánatos kiküszöbölni. Az egyeztetés azonban hosszabb időt igényel, hiszen a büntetőjogi kodifikáció vezérfonalát meghatározó hitvallás e sokféle világnézet összehangolásán alapul.** A büntető törvény megalkotásánál nemcsak a hazai sokszor ellentétes világnézeteket kell összebékíteni, hanem figyelemmel kell lenni azokra a modern büntetőpolitikai és jogfilozófiai követelményekre is, amelyek az Európai Unió és a nemzetközi szervezetek rendelkezéseiben és ajánlásaiban fejeződnek ki.

Tekintettel arra, hogy a büntetőjog elsődlegesen a büntetőjogi szankciók érvényesítésével valósítja meg a büntetőpolitika célkitűzéseit, a jövő magyar büntetőjogának kialakítása szempontjából központi jelentőségű **a büntetés értelmének és mibenlétének kérdése.** A felvilágosodás kora óta Európa-szerte elfogadott, hogy a büntetés értelmét az a cél adja meg, amelynek szolgálatában áll, s ez a cél nem lehet más, mint a társadalom védelme a büntettel szemben, vagyis további bűncselekmények megakadályozása annak a hatásnak a segítségével, amelyet a büntetés akár a büntettesekre, akár a társadalom többi tagjaira gyakorol. E beállításban a büntetés nem megtorlás a büntettel szemben, hanem a társadalom védekezése. Máig érvényes *Beccarianak* az a megállapítása, hogy „a bűncselekményeket jobb megelőzni, mint büntetni." A büntetés célja pedig nem lehet más, „mint megakadályozni, hogy a bűnös újabb károkat okozzon polgártársainak és másokat visszatartani attól, hogy hasonló károkat okozzanak." A felvilágosodás sem tudta azonban a megtorló büntetés gondolatát teljes mértékben kiiktatni. A büntetés jogalapjának meghatározásában máig hat *Grotius* azon tétele, amely szerint súlyos bűn nem maradhat büntetlen, illetve szükséges, hogy a bűnelkövető tisztában legyen azzal, hogy a törvények megszegésével alá kell vetnie magát a büntetésnek.

Úgy gondolom, nem feladata a Kormányzatnak a büntetés értelmének filozófiai kérdését eldönteni. Ehelyett a jogalkotónak el kell fogadnia a büntetési célok pluralizmusát, és ezt a büntető igazságszolgáltatás teljes rendszerében a büntetőjogi fellépés módjához igazítottan kell érvényesítenie. A büntetőjog az egyénnel szemben három módon lép fel: a büntetéssel fenyegetés, a büntetés kiszabása és a büntetés végrehajtása formájában. Az állami büntetőhatalom gyakorlásának e háromféle megnyilvánulása egyes büntetési célkitűzések eltérő jelentőségéhez vezet. A cél szempontjából a büntetéssel fenyegetés szakaszában a büntetőrendelkezések elsősorban generálpreventív jellegűek. A büntetés kiszabása preventív elemet is tartalmaz, de mindenekelőtt a társadalom, a jogrend megőrzésében kell a büntetőjogi beavatkozás célját látni. Ezzel szemben a büntetés-végrehajtásnak a speciálprevencióra kell koncentrálnia. **A büntetés tehát többes funkciójú társadalmi intézmény: egyszerre szolgál a bűnözés kontrolljának eszközéül, valamint az állam és az egyén viszonyában cselekvési korlátul.** A büntetésben ezért a kollektív bölcsesség és a társadalom értékítélete egyaránt kifejeződik.

A büntetőjogi szankciórendszer kialakítása során nemcsak a szankciórendszer feladatira kell figyelemmel lenni, hanem az ENSZ, az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának és az Európa Uniónak a büntetőpolitikai ajánlásaira is. Ezek az ajánlások az alábbi **büntetőpolitikai vezérelveket** fogalmazzák meg:

- a szabadságvesztés büntetést végső eszközként kell kezelni, amelynek alkalmazása csak akkor indokolt, ha az elkövetett bűncselekmény súlyára tekintettel nyilvánvaló, hogy semmilyen más büntetés nem lenne megfelelő,
- kerülni kell a rövid tartamú szabadságvesztés büntetés alkalmazását,
- elő kell mozdítani a közösségi szankciók és intézkedések szélesebb körű alkalmazását,
- differenciálni kell a büntetési rendszert, lehetővé kell tenni, hogy az alkalmazandó szankciók típusa, súlya, szigora jobban illeszkedjen a bűncselekmény súlyához, jellegéhez és az elkövető személyi körülményeihez,
- be kell vezetni új, szabadságelvonással nem járó szankciófajtákat,
- biztosítani kell a mediációhoz és az áldozat kártalanításához való jogot.

Ezeket **a nemzetközi standardokat már teljes körűen figyelembe veszi az új büntetés-végrehajtási törvény tervezete, amely egyszerre kívánja a társadalom biztonsághoz való jogát és a fogva tartott személy emberi méltóságának tiszteletét szolgálni.** Az új büntetés-végrehajtási törvény tervezete végleg szakít a rendszerváltozást megelőző börtöncentrikus szemlélettel, és az európai kívánalmaknak megfelelően törekszik a büntetés-végrehajtási intézetek túlzsúfoltságának felszámolására. Az intézetek telítettségi foka ugyanis közvetlenül befolyásolja az elhelyezés színvonalát, a biztonság érdekében teendő kényszerű szükség-intézkedések rezsim-szigorító mellékhatását, a foglalkoztatható elítéltek arányát, a szabadidő-tevékenységek programkínálatát, a nevelés individualizáltságának fokát. Az új büntetés-végrehajtási törvény azon a büntetés-filozófiai belátáson alapul, hogy az államnak nincs korlátlan beavatkozási lehetősége az elkövető életének alakításában, ennek korlátait a tettre épülő felelősségi rendszer szabja meg.

A büntetés-végrehajtási törvény tervezete, amelyet több éves előkészítő munka előzött meg, jó példa arra, hogyan lehet sikerrel kompromisszumot teremteni a hazai büntetőpolitikák és a nemzetközi törekvések között. A Kormány célja, hogy olyan büntetés-végrehajtási törvény szülessen, amely alkalmas arra, hogy a bírói ítéletekben szükségszerűen megjelenő prognosztikus megállapításokat a büntetéskiszabással kapcsolatban – mind a társadalom érdekében, mind az elkövető emberi jogait tiszteletben tartva – megvalósítsa. A jó büntetés-végrehajtás nem egyszerűen teljesíti a bírói ítéletben rögzítetteket, hanem képes azt úgy alkalmazni, hogy a büntetés-végrehajtás végső soron ne az elkövető ártalmára szolgáljon. A jó büntetés-végrehajtás ismérve tehát az, hogy a bírói ítéletben megállapított büntetést az adott esetben és az adott bűnelkövetővel szemben a hasznosságot fokozó mértékben valósítsa meg.

Büntetéstani javaslatok

A büntetések és intézkedések felosztása kifejezi, hogy a büntetés – szemben az intézkedéssel – felelősségi szankció, büntetést csak büntethető elkövető esetén szabhat ki a bíróság. Ezzel szemben az intézkedésnek az alapja a büntetendő cselekmény, az intézkedés alkalmazása a törvényben meghatározott feltételek esetén automatikus.

A Koncepció a főbüntetések rendszerét megváltoztatja. Megmarad a pénzbüntetés és a közérdekű munka, de a főbüntetések felsorolásában a közérdekű munkát a végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés és a végrehajtásában részben próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés előzi meg. Ennek megfelelően a Koncepció az alábbi főbüntetéseket különbözteti meg:

– a szabadságvesztés,
– a részben felfüggesztett szabadságvesztés,
– a felfüggesztett szabadságvesztés,
– a közérdekű munka,
– a pénzbüntetés,
– a próbára bocsátás.

A végrehajtásában próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés és a végrehajtásában részben próbaidőre felfüggesztett szabadságvesztés önálló büntetési nemként szabályozásával a Koncepció jelzi, hogy a tényleges szabadságelvonás csak azokra a bűncselekményekre kell, hogy korlátozódjon, amelyeknek tettarányos üldözése ezt kényszerítően megköveteli, illetve azokkal a társadalomra fokozottan veszélyes bűnelkövetőkkel szemben kerülhessen alkalmazásra, akikkel szemben a társadalom védelme, a közösség biztonsági érdeke ezt feltétlenül megköveteli. Az emberi méltóság és a humanista büntetőjog igényének is a tényleges szabadságelvonással nem járó szankcióalkalmazás elsőbbsége felel meg.

A lehetséges új szabályozás koncepciója a feltételes szabadságra bocsátás szabályozását az európai országok szabályozási gyakorlatának és ezirányú tapasztalatainak megfelelően egyszerűsíti. A terveink szerint a minimálisan letöltendő büntetési tartam végrehajtási fokozattól függetlenül egységesen kétharmad rész. Ez alól továbbra is kivétel, hogy a három évet meg nem haladó szabadságvesztés esetén a büntetés fele részének letöltésével a bíróság mérlegelésétől függően lehetőség van feltételes szabadságra bocsátásra.

Megfontolandó önálló büntetési nemként bevezetni a végrehajtásában részben felfüggesztett szabadságvesztést. E büntetési nem bevezetésének célja a végrehajtandó szabadságvesztések tartamának csökkentése, valamint a bíróság számára a büntetések közötti differenciálás lehetőségének kiszélesítése. A büntetőjogi jogkövetkezmények katalógusában a részbeni felfüggesztés a közepes súlyú, illetve szigorúságú szankciók sorába illeszkedik. Ez az új büntetési nem csak az 1 évet meghaladó, de a 4 évet meg nem haladó tartamú szabadságvesztés esetén alkalmazható. Önálló büntetési nemként kellene szabályozni a felfüggesztett szabadságvesztést.

A tapasztalatok arra intenek, hogy célszerű lenne a közérdekű munka jelenlegi szabályozását két ponton módosítani. Egyrészt a közérdekű munkavégzés alkalmazását az elkövető hozzájárulásához, belegyezéséhez köti. Az elkövető hozzájárulásának beépítésével a szabályozás – a hazánk által is elfogadott – nemzetközi egyezménnyel összhangba kerül. Emellett az elkövetőnek a közérdekű munka teljesítésére való képessége, alkalmassága a jövőben is az elrendelés előfeltétele. Másrészt a közérdekű munka tartamát egyértelműen és az európai szabályozásokhoz hasonlóan órákban kellene meghatározni.

A pénzbüntetés széleskörű alkalmazását kívánjuk támogatni, mivel a pénzbüntetés a szabadságvesztéssel szemben nem ragadja ki az elkövetőt a családi, társadalmi környezetéből, és így a zárt intézeti büntetés káros következményei elkerülhetők. A pénzbüntetés további közismert előnye gazdasági vetülete, hiszen az elkövető nem esik ki a munkavégzés társadalmi rendjéből.

A mellékbüntetések a főbüntetésekhez hasonlóan felelősségi szankciók, a főbüntetésektől eltérően a mellékbüntetések azonban nem állnak egymással hierarchikus viszonyban, és alapvetően az egyéniesítést szolgálják. A mellékbüntetések rendszerint több funkció betöltésére is alkalmasak, így a védelmi, biztonsági jelleg mellett prevenciós hatást is kifejtenek. Számos mellékbüntetés súlyos hátrányt tartalmaz, ezért adott esetben a mellékbüntetés alkalmazása az elkövetővel szemben nagyobb joghátrány, mint a főbüntetés. A mellékbüntetés alapvetően a főbüntetés hatékonyságának növeléséhez járul hozzá, de a több funkció megvalósítására való alkalmasság miatt a mellékbüntetés önálló alkalmazásának biztosítása is indokolt.

Az intézkedés olyan büntetőjogi jogkövetkezmény, amely bűncselekményhez és büntetendő cselekményhez egyaránt kapcsolódhat. Az intézkedést a bíróság tehát bűnösség hiányában is elrendelheti. Az intézkedések a büntetőjogban az egyéniesítés megvalósítására hivatottak, és – szemben a büntetésekkel – nem eredményeznek büntetett előéletet. A hatályos Btk. alapján tartalmuk szerint megkülönböztethetünk gyógyító jellegű, izoláló jellegű, vagyoni szankció jellegű és kifejezetten biztonsági intézkedéseket.

A pártfogó felügyelet az elkövetők ellenőrzését, irányítását, társadalmi integrálását szolgáló intézkedés. A pártfogó felügyelet kettős természetű: a speciálprevenciót egyrészt a bűnelkövető ellenőrzésével, felügyeletével, másrészt a pártfogolt segítésével és támogatásával szolgálja. A pártfogó felügyelet járulékos intézkedés, mindig büntetéshez kapcsolódik. A pártfogó felügyelet végrehajtása a pártfogó felügyeleti szolgálat feladata.

A büntetőjogi szankciók közül jelenleg az intézkedések alkalmazása nem vonja maga után a büntetett előélet dehonesztáló következményét. Ezt a megoldást tervezzük az intézkedések mellett bizonyos büntetésekre is kiterjeszteni, így csak olyan büntetések kerülnek végrehajtásra, amelyekhez a törvény eleve nem fűz büntetett előéletet, vagy a mentesítésre csak a büntetés végrehajtása után kerül sor.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Ha az itt elhangzott gondolatok visszaköszönnek ennek a tanácskozásnak a során, akkor ez az előadás elérte célját. Hiszen közös érdekünk, hogy megtaláljuk az eltérő büntetőpolitikai felfogások közötti hidat, amelyre a jövő magyar büntetőjoga épülhet, és amely meg fogja határozni a magyar büntetés-végrehajtást.